

RPO-546085/07	BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
SPRAWOZDANIE	WPL. 2008-02-12 P.W.
	ZAL. PL NR 1122816

Z wizyty kontrolnej w Zakładzie Poprawczym Ministerstwa Sprawiedliwości
w Sadowicach w dniu 30 stycznia 2008 r.

Wizytację w placówce przeprowadził (na podstawie art. 13 ust. 1 i 3 oraz art. 17 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich) bez uprzedzenia zespół pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich - Zespół Terenowy we Wrocławiu w składzie:

dr Łukasz Błaszczak

dr Milan Ušák

dr Natalia Kłaczyńska

Placówkę nadzoruje:

Sędzia nadzorujący – SSR Benedykta Gabryś z Wydziału Rodzinnego i dla Nieletnich Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabryczna

Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego przy Sądzie Okręgowym we Wrocławiu (podlegający Prezesowi Sądu Okręgowego, tel./fax 71 370 43 13) – w załączeniu kopia raportu z kontroli i badania jakości oraz efektów pracy ZP w Sadowicach w zakresie przestrzegania praw i egzekwowania obowiązków nieletnich (w dniu 23 października 2007 r.)

Opieka lekarska sprawowana jest przez dwóch lekarzy zatrudnionych na 0,25 etatu (w zakładzie pracują od 1968 r.). Obaj lekarze są w wieku emerytalnym. W ocenie Dyrektora placówki długi staż pracy obu lekarzy w zakładzie i fakt przebywania na emeryturze powoduje, że opieka sprawowana jest ze szczególną starannością zawodową. Obaj lekarze poświęcają dużo czasu dla wychowanków.

W zakładzie prowadzonych jest wiele programów autorskich służących poprawie procesu socjalizacji i resocjalizacji wychowanków (wybrane programy w zał.).

Warunki lokalowe w Zakładzie Poprawczym w Sadowicach (ŁB)

Zakład Poprawczy mieści się w obiekcie zabytkowym (pałacowym), który jest w stanie technicznym dobrym. W ramach Zakładu Poprawczego wychowankowie mają do dyspozycji kompleks pomieszczeń przeznaczonych do prac technicznych, w tym m.in. ślusarskich, czy

też stolarskich. Tam też doskonalią swoje umiejętności i zdobywają doświadczenie zawodowe. W czasie wolnym dyrektor organizuje wychowankom różne warsztaty zawodowe, ale i także sportowe. Z informacji uzyskanych od dyrektora wynika, że w ostatnim czasie zorganizowane zostały na terenie Zakładu zawody sportowe siłaczy, w których oczywiście startowali sami wychowankowie. Tego rodzaju przedsięwzięcia są bardzo dobrym pomysłem ze strony kadry. Dyrektor, o czym należy wspomnieć, organizuje także warsztaty plastyczne. Efektem tego są wspaniałe obrazy, rzeźby i inne rzeczy, które są wynikiem pracy samych tylko wychowanków. Dzięki warsztatom ci młodzi ludzie odnajdują w sobie ukryte talenty. Dyrektor w ramach przyuczania zawodowego angażuje wychowanków (tych, którzy wyrażą zgodę) do prac budowlanych. Prace te polegają m.in. na malowaniu pomieszczeń, tapetowaniu, kafelkowaniu itd. Oczywiście pracę tę wykonywane są wyłącznie w obszarze Zakładu Poprawczego.

Zakład Poprawczy jest ogrodzony płotem, a na jego obszarze znajduje się parking i prowizoryczne boisko do piłki nożnej. Wychowankowie mają możliwość spacerowania, chyba że decyzją dyrektora Zakładu zostali pozbawieni tej możliwości. Jednakże odnosi się to tylko do tych wychowanków, którzy kilkakrotnie podejmowali próby ucieczki. Wychowankowie nie mają możliwości bez zezwolenia opuszczania Zakładu.

Przy wejściu do Zakładu Poprawczego znajduje się portiernia, w której siedzą strażnicy pilnujący, aby nikt nie wchodził, ani nie wychodził z Zakładu. W ten sposób wychowankowie nie mogą bez zezwolenia swojego opiekuna lub dyrektora opuszczać Zakładu. Zakład Poprawczy zarówno wewnątrz budynku jak i poza budynkiem jest objęty monitoringiem.

Odnosząc się do samego budynku, to należy zauważyć, że jest on w stanie zadawalającym. Na parterze znajduje się pokój dyrektora, świetlica, sala gimnastyczna, oraz inne pomieszczenia, w których wychowankowie odbywają lekcje. Jest także siłownia, z której mogą korzystać wychowankowie w ramach zajęć sportowych. W pomieszczeniach panuje porządek, podobnie jest na korytarzach. W Zakładzie znajduje się także gabinet lekarski oraz gabinet stomatologiczny, co umożliwia udzielanie pomocy lekarskiej na miejscu w Zakładzie, bez potrzeby jego opuszczania.

Na pierwszym piętrze znajdują się pokoje wychowanków. Są to pokoje 3-4 osobowe. Są one dość przestronne, jasne i wygodne. Okna są okratowane, ale z możliwością ich otwierania. W niektórych pokojach wychowankowie mają akwaria z rybkami, świnkami morskimi, czy też szczurami i myszami. Łóżka są wygodne. Pokoje są ogrzewane, a w każdym z nich znajdują grzejniki. Pokoje są wyposażone w biurka, szafy, krzesła. W niektórych z nich były także

odbiorniki radiowe. Na piętrze znajdują się także pomieszczenia sanitarne, które są w dobrym stanie. Wychowankowie nie mogą narzekać na złe warunki lokalowe.

Reasumując należy podkreślić, że warunki lokalowe w Zakładzie Poprawczym w Sadowicach są bardzo dobre. Nie można mieć żadnych zastrzeżeń do dyrektora placówki, jeśli chodzi właśnie o ten aspekt.

Rozmowy z wychowankami (MU)

Ze względu na ramy czasowe kontroli przeprowadzono rozmowy z trzema wychowankami. Rozmowy prowadzone były przez zespół dr Natalię Kłaczyńską, dr Łukasza Błaszczaka i dr Milana Ušáka w osobnym pomieszczeniu, bez udziału pracowników zakładu, z każdym wychowankiem z osobna.

1. 20 l., zam. Prudnik, za rok opuszcza zakład, kradzieże, włamania do sklepów, posiadanie marihuany

Według jego informacji w zakładzie warunki są właściwe, nie ma powodów do narzekań, współpraca z dyrekcją i wychowawcami układa się bardzo dobrze, sposób spędzania wolnego czasu i możliwości kontaktu z rodziną uznaje za bardzo dobre, stosowany system kar i nagród ocenia jako sprawiedliwy, nie stosowano wobec niego bicia i znęcania się. Nie informował również, żeby był świadkiem bicia i znęcania się nad innymi wychowankami.

Wychowanek poinformował, że stosunki między wychowankami są dobre. Nie skarżył się na agresję i przemoc fizyczną między nimi. Pytany o to czy w grupie wychowanków są osoby, które próbują przemocą wywierać wpływ na zachowania innych wychowanków, podporządkować ich sobie odpowiedział, że nie ma takich sytuacji.

2. 20 l., zam. Kluczbork, kradzieże, włamania, w wieku 11-12 lat zaczął pić alkohol, brał amfetaminę (2 razy), palił marihuanę. Na dwór i na warsztaty nie może wychodzić, dwa razy uciekał. Przed podpaleniem był po jednej ucieczce z zakładu. W związku z tym od 9 miesięcy nie mógł wyjeżdżać. Może pisać do matki, dzwonią do siebie. Ojciec przebywa w więzieniu za znęcanie się nad rodziną. Jeden brat niedługo wychodzi z więzienia. Drugi popełnił samobójstwo (powiesił się w mieszkaniu, znaleziony po dwóch dniach). Wychowanek twierdzi, że nie było to samobójstwo. Z tym bratem rozumiał się najlepiej i był z nim mocno związany uczuciowo. Chciałby wymierzyć sprawiedliwość temu,

który odebrał jego bratu życie (nic więcej na ten temat nie umiał powiedzieć). Powiedział, że ma plany samobójcze.

Twierdzi, że „wziął na siebie wszystko” w sprawie podpalenia zakładu w ub. roku (według jego informacji – niepotwierdzonej później przez Dyrektora - grozi mu przedstawienie zarzutów z art. 163 k.k.). Szeroki opis tego wydarzenia, jego następstw (w tym w stosunku do wychowanków i kadry) zawarty jest w załączonej Informacji o efektach pracy... (zał. nr 1). Drugi z prowodyrów podpalenia wyparł się wszystkiego. Wychowanek w trakcie rozmowy poinformował, że wychowawcy używają wulgarnych słów (np. „cwel”). Dyrektor zakładu kiedy wychowanek skarżył się na złe traktowanie powiedział mu, że: „możesz to powiedzieć mojemu małemu on ma miękkie serce to cię zrozumie”. Wychowanek informował, że był bity nawet pięścią, jak ktoś bity ukucnie dyrektor kopie. Wychowanek informował, że wychowawcy mają kije bilardowe w swoich pokojach, którymi niekiedy biją, biją też pięścią lub otwartą ręką. Zawieszane kije bilardowe kontrolujący zauważyli w pokoju jednego z wychowawców (w holu, z którego wchodziło się do pokoju stał stół bilardowy – podobnie jak w wielu innych miejscach w zakładzie). Gra w bilard jest jedną z podstawowych form spędzania wolnego czasu przez wychowanków. Wychowanek chciałby uczyć się języka angielskiego, ale nie ma w szkole możliwości uczenia się języków obcych.

Wychowanek uprzedzony na początku rozmowy o tym, że nie ma obowiązku udzielania wyjaśnień oraz, że jej treść nie będzie przekazana personelowi zakładu nie wskazał konkretnych okoliczności, dat i osób, które źle go traktowały, a także osób, które mogłyby potwierdzić jego informacje.

Wychowanek poinformował, że stosunki między wychowankami są dobre. Nie skarżył się na agresję i przemoc fizyczną między nimi. Pytany o to czy w grupie wychowanków są osoby, które próbują przemocą wywierać wpływ na zachowania innych wychowanków, podporządkować ich sobie odpowiedział, że nie ma takich sytuacji.

3. 21 lat, zam. Kraków, w zakładzie znajduje się za kradzieże, palił marihuanę, brał amfetaminę parę razy. Uczył się na kucharza (obecnie na budowlańca), w hotelu przy ul. Kamiennej. Został stamtąd zabrany za posiadanie marihuany. Nie wychodzi na dwór od 5 miesięcy (po przywiezieniu z aresztu nie wychodzi na dwór od IX.07). Wcześniej wychodził na przepustki. Nie miał ani razu ucieczki. Poinformował, że był uderzony w twarz przez wychowawcę oraz przez strażnika. Poinformował, że jego ubranie osobiste zostało wydane innym wychowankom w czasie, kiedy przebywał w areszcie po pożarze. Wychowawczynie pytana o to, gdzie są jego rzeczy powiedziała mu, że zostały umieszczone w

magazynie. Przebywał 2 tygodnie w izbie przejściowej („przejściówka”). Jest to izolatka, bez możliwości kąpieli w czasie pobytu. Jest tam umywalka i toaleta.

Wychowanek uprzedzony na początku rozmowy o tym, że nie ma obowiązku udzielania wyjaśnień oraz, że jej treść nie będzie przekazana personelowi zakładu nie wskazał konkretnych okoliczności, dat i osób, które źle go traktowały, a także osób, które mogłyby potwierdzić jego informacje.

Wychowanek poinformował, że stosunki między wychowankami są dobre. Nie skarżył się na agresję i przemoc fizyczną między nimi. Pytany o to czy w grupie wychowanków są osoby, które próbują przemocą wywierać wpływ na zachowania innych wychowanków, podporządkować ich sobie odpowiedział, że nie ma takich sytuacji.

W związku z brakiem możliwości ustalenia konkretnych dat i osób oraz koniecznością zachowania dyskrecji w celu nie narażania wychowanków odstąpiono od prób potwierdzenia informacji dwóch wychowanków u ewentualnych świadków.

Po przeprowadzeniu rozmów z wychowankami przekazano Dyrektorowi placówki informacje o planach samobójczych (bez ujawniania dalszych informacji przekazanych przez wychowanka). Dyrektor obszernie opisał sytuację wychowanka, w tym jego próbę ucieczki z zakładu (w trakcie próby wskoczył do pobliskiej rz. Bystrzycy w okresie mrozów). Plany samobójcze są znane Dyrektorowi. Ze względu na obawy przed dalszymi ucieczkami a w szczególności próbą dokonania samosądu na domniemanym sprawcy śmierci brata wychowanek jest poddany szczególnemu nadzorowi. Z opisanych powodów bierze się brak możliwości opuszczania budynku zakładu przez wychowanka.

Analiza dokumentacji (NK)

Dyrektor Zakładu udostępnił zespołowi rejestr nagród i środków dyscyplinarnych, ewidencje odwiedzin i dzienniki zajęć wychowawczych poszczególnych grup. Był gotów udostępnić także inne dokumenty na nasze życzenie. Gdy chodzi o teczki osobowe poszczególnych wychowanków (tylko tzw. teczki „b”, z kopiami orzeczeń sądowych – oryginały orzeczeń i całość korespondencji z sądem znajdują się kasach pancernych w teczkach „a”), mieliśmy swobodny dostęp do tych teczek, znajdujących się w szafie w pokoju psychologów, i możliwość wybrania do analizy dowolnej teczki.

a) **Rejestr nagród regulaminowych za okres 1 września 2007 – 31 grudzień 2007**
(zbiorczo ujęte w załączonej tabeli – tabela obejmuje także styczeń 2008)

W okresie tym udzielono 201 nagród., w tym przykładowo:

- 53 nagrody rzeczowe i pieniężne, głównie z kwocie 100- 300 zł, przyznawane na wniosek kierownika warsztatów
- 13 razy udzielono zgody na posiadanie wartościowych przedmiotów typu łańcuszek czy zegarek
- 30 razy udzielono urlopu, z czego dla 19 osób w terminie świątecznym 22 grudnia – 2 stycznia
- 2 osoby umieszczono w hostelu we Wrocławiu, gdzie przebywając we warunkach wolnościowych podejmują pracę

b) **Rejestr środków dyscyplinarnych za okres 1 września 2007 – 31 grudzień 2007**
(zbiorczo ujęte w załączonej tabeli – tabela obejmuje także styczeń 2008).

W okresie tym zastosowano środki dyscyplinarne 29 razy, w tym:

- 2 upomnienia: za ordynarne odzywanie się do personelu 1
 za niezastosowanie się do zarządzenia dyrekcji 1
- 13 nagan: za tatuowanie się 2
 za samouszkodzenie 1
 za kradzież 7
 za wulgarny stosunek do innych chłopców 1
 za ordynarny stosunek do personelu 1
 za przemoc wobec kolegi 1
- 1 raz zawiadomiono sąd rodzinny: za samouszkodzenie
- 3 razy obniżono kieszonkowe: za przemoc fizyczną 2
 za tatuowanie się 1
- 1 raz cofnięto zgodę na noszenie własnej odzieży: za odmowę wykonania polecenia
- 9 razy wstrzymano udzielanie przepustek lub urlopów na okres do 3 miesięcy:
 - za tatuaż 5
 - za przemoc fizyczną 2
 - za niepowrót z przepustki 2

c) **Ewidencja odwiedzin;**

W całym 2007 zanotowano 84 odwiedziny na terenie zakładu poprawczego

d) Teczka

Ur. 1986 r. Wyrokiem SR w Krakowie z dnia 19 września 2002 orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym za popełnienie czynów z art. 157 § 2 kk i 159 kk. Upośledzony w stopniu lekkim. W Sadowicach przebywa od 13 grudnia 2002.

W ciągu kilku lat przebywania w zakładzie otrzymywał średnio 15 nagród rocznie, czyli mniej więcej tyle, ile pozostali wychowankowie. Był zaledwie trzy razy ukarany (2 nagany za wążanie kleju – w 2004, w 2007 wstrzymanie udzielania urlopu na okres do 3 miesięcy za posiadanie niewielkiej ilości narkotyków).

Od 6 maja 2005 przebywał w hostelu we Wrocławiu, gdzie uczył się w ZSZ, której nie ukończył.

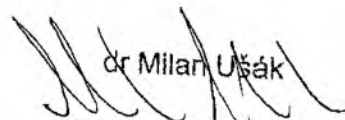
Brał udział w podpaleniu zakładu w 2007, w związku z czym trafił do Aresztu we Wrocławiu. Wrócił do niego po kilku miesiącach – 6 września 2007.

Opinie o wychowanku aż do 2007 podkreślają, że jest osobą grzeczną w stosunku do wychowawców i wykonującą polecenia, izolującą się nieco od otoczenia. Po powrocie z Aresztu zanotowano wzrost agresji.

W zał.:

- 1) informacja o efektach pracy resocjalizacyjnej w roku szkolnym 2006/2007 od 1 września 2006 r. do 31 sierpnia 2007 r.
- 2) kopia raportu z kontroli i badania jakości oraz efektów pracy ZP w Sadowicach w zakresie przestrzegania praw i egzekwowania obowiązków nieletnich (w dniu 23 października 2007 r.)
- 3) program współpracy wychowawczej pomiędzy Zakładem Poprawczym w Sadowicach a Klubem Sportowym Gwardia Wrocław
- 4) „Metamorfozy” – autorski program wychowawczo-terapeutyczny
- 5) Projekt eksperymentu psychologicznego dotyczącego możliwości planowego selekcjonowania i przygotowywania wychowanków do funkcjonowania w środowisku otwartym (Hostel)
- 6) Program powrotu wychowanków do środowiska
- 7) „Jesteśmy sobie potrzebni” – projekt oddziaływań wychowawczych
- 8) Efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych. Nagrody przyznane wychowankom zakładu poprawczego w okresie od 1 września 2007 r. do 23 stycznia 2008 r. Środki dyscyplinarne stosowane wobec wychowanków zakładu w okresie od 1 września 2007 r. do 23 stycznia 2008 r.

W trakcie wizyty potwierdzono informacje zawarte w pkt 3 Raportu... (zał. nr 2) w zakresie dostępności informacji n.t. procedur reagowania na nieprzestrzeganie praw nieletnich w Zakładzie.

dr Milan Ušák
Główny Specjalista